

**Toespraak B.J. Diazoni, Voorzitter Stichting Herdenking Gevallenen en
Slachtoffers in Nederlands-Indië**

Zondag 14 augustus 2011, Broersepark – Amstelveen

Hartelijk welkom, Dames en Heren, Hooggeëerde Gasten, Slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en Vertegenwoordigers van de bij de herdenking van de oorlog betrokken organisaties. Ook een hartelijk welkom aan de mensen uit de tweede en derde generatie en de overige belangstellenden.

Dames en Heren, eind dit jaar is het 70 jaar geleden dat Nederland aan Japan de oorlog verklaarde. Het leven zoals het was in Nederlands-Indië veranderde daarna voorgoed. Angst, onzekerheid, verdriet en de dood van dierbaren, bepaalden daarna voor iedereen van Westerse of gemengde komaf de toekomst. Die gevoelens spelen ook vandaag nog velen parten. Niet daar meer, maar nu hier. 300.000 mensen die na de oorlog niet meer welkom waren in het jonge Indonesië en naar Nederland moesten emigreren –een land wat velen alleen maar uit de schoolboeken kenden- kregen hier veelal een kille ontvangst. Vol onbegrip voor hun lijden in de kampen, buiten de kampen en in de bersiaptijd. Hun verwoeste levens, hun doodsangsten en hun verdriet om hun ruim 30.000 doden, ver weg in onbekende graven of op een ereveld, werd in Nederland afgedaan met “maar wij aten tulpenbollen en jullie hadden het tenminste warm”. Ja, na telkens weer zo’n reactie vol onbegrip, denk je, “ach, soedah, laat maar”. Je zwijgt, je werkt hard, je bent dankbaar voor het vreedzame en georganiseerde leven wat Nederland jou en je kinderen te bieden heeft.

Je werd als Nederlands-Indische uitgesloten van de Wet Vergoeding Materiële Oorlogsschade. Je kreeg niks. Elke ambtenaar of KNIL soldaat werd uitgesloten van zijn recht op uitkering van zijn wedde over de tijd dat hij gevangen zat. Het parlement en de opeenvolgende regeringen zijn doof wanneer zij op deze rechtsongelijkheid worden gewezen. Tot op de dag van vandaag. En jij? Zwijg je? Protesteer je? Of ben je gewoon moe en denk je “ach, soedah, laat maar?”

Beste Mensen, het is 70 jaar geleden dat ons leven voorgoed veranderde. Wij gedenken vanavond bij dit mooie monument van Ella van de Ven onze gevallen, onze slachtoffers. Wij gedenken ook hen die toen overleefden maar nu niet meer bij ons zijn. Zolang wij in gedachten hun namen noemen, zijn zij niet vergeten en herdenken wij hun leven en lijden met veel respect. Wij spiegelen ons heden, vandaag aan het verleden. Maar wij werken vooruit aan een wereld in vrede...Ik dank u voor uw aandacht.

Toespraak Burgemeester J.H.C. van Zanen 'Vrijheid, nooit vergeten'
Indiëherdenking: zondag 14 augustus 2011, Broersepark – Amstelveen

Dames en heren,

Voordat ik aan mijn toespraak begin wil ik eerst het woord richten tot de heer Diazoni. Eind dit jaar treedt hij af als voorzitter en treedt hij ook terug uit het bestuur. Volgend jaar wordt hij 80 en ziet dat als een goed moment om te stoppen.

Mijnheer Diazoni,
Hartelijk dank voor uw toewijding aan de Stichting Herdenking Gevallenen en Slachtoffers in Nederlands-Indië, en voor uw inzet voor de jaarlijkse herdenking bij dit monument. Waar is onze samenleving zonder de betrokkenheid van mensen zoals u en uw echtgenote ...

Dames en heren,

Vrijheid, nooit vergeten.

We zijn hier allen aanwezig om gevallen en slachtoffers te herdenken. Wij herdenken hen die de verschrikkingen in Nederlands-Indië niet hebben overleefd, en wij staan stil bij degenen die daardoor voor het leven getekend zijn. Soms generaties lang. Tot op de dag van vandaag.

Als burgemeester van de gemeente Amstelveen heet ik u van harte welkom.

Vrijheid, nooit vergeten.

Die tante, vader, opa, oma, moeder, schoonmoeder – *de mijne zat in meisjeskamp Kampong Makassar op West-Java* - zoon, buurvrouw, oom, dochter; aan hen denken we vandaag. Aan hen denken we extra vandaag.

Velen van u zijn nog dagelijks bezig met de oorlogsperiode. Die stem, de knipoog, de geur, de tranen ... Flitsen uit het verleden krijgen vandaag een plek in het heden. Herdenken, opnieuw denken.

Opnieuw denken aan een tijd die voor altijd uw leven blijft bepalen. Opnieuw stilstaan bij beelden, geluiden, emoties uit het verleden. Maar ook aan al die plaatsen en plekken ... *Sinds het bezoek aan Indonesië vorig jaar zomer kunnen mijn vrouw Marian en ik ons daar ook iets bij voorstellen.* Plaatsen en plekken waar al die voetstappen staan. U heeft een onlosmakelijke band met het voormalig Nederlands-Indië, het huidige Indonesië.

Vrijheid, nooit vergeten.

De ziel van het woord vrijheid ontdek je als je weet wat het is om niet in vrijheid te kunnen leven. Die onmetelijke kracht van vrijheid ... zo waardevol.

Vrijheid, nooit vergeten.

Nooit vergeten door onze gedachten weer te laden met beelden en emoties van een andere tijd. Zodat de verschrikkingen in Nederlands-Indië voor altijd herdacht worden. Velen van u hebben een band met die tijd. U weet als geen ander wat daar heeft plaatsgevonden.

Uw herinneringen en persoonlijke ervaringen zorgen er voor dat ook de generaties na u - *uw kinderen, kleinkinderen en hun kinderen weer* - het verhaal van vrijheid blijven vertellen.

Vrijheid, nooit vergeten.

Elke dag hopen we eigenlijk met z'n allen dat we leren van wreedheden en geweld uit het verleden. Toch kunnen anno 2011 nog veel mensen niet in vrijheid leven. Mensen die ooit vrijheid hebben gekend, maar ook mensen die nog nooit vrijheid hebben gekend. Die leven in onvrijheid.

Het onderstreept des te meer het belang van herdenken. Om stil te staan bij hen die de verschrikkingen in Nederlands-Indië niet hebben overleefd. En bij diegenen die daardoor voor het leven getekend zijn.

Ik citeer een korte tekst van mevrouw Ko Luyckx, uit haar boek *Het verbluffende kamp*: '... Boven onze hoofden hooren wij dagelijks het ronken der vliegtuigen, die onze kampen komen verkennen. Het zal niet lang duren, of we zijn werkelijk vrij! Vrije menschen ...' (p.74).

En een passage uit een gedicht uit hetzelfde boek (p.71):

*'... Zag ik den trotschen zaaier niet,
In September over het land?
Zag ik het goud gewaaier niet
Van de zon die de tarwe brandt?
(Maar)
Zal ik opnieuw den zaaier zien
Zaaïen met breed gebaar?
Zal ik opnieuw dien maaier zien,
Of is dit mijn laatste jaar? ...'*

Vrijheid, nooit vergeten.

Ik gedenk U en de Uwen hier in Amstelveen, met groot respect voor de herinneringen die uw leven tekenen.

**Toespraak W. Van Lith, Bond van Wapenbroeders afd. Amstelland
14 augustus 2011 - Indiëherdenking – Broersepark – Amstelveen**

Excellentie, Burgemeester (s), Generaals, Dames en Heren, Jongens en Meisjes.

Vandaag komen wij bijeen ter Ere en nagedachtenis van allen die vielen of slachtoffer waren van de oorlog in Nederlands-Indië en de nasleep daarvan.

Vandaag leven wij hier in Nederland in Vrede en Vrijheid. Laten wij dat koesteren. Uit respect voor onszelf, voor onze naasten, voor onze samenleving en vooral uit respect voor hen die hun leven gaven voor onze Vrijheid. Dat zijn we verplicht aan de Gevallen en slachtoffers van deze oorlog. Hun lijden herinneren in diep respect, is een voorwaarde voor onze Vrede en Vrijheid van nu.

De Bond van Wapenbroeders verenigt oud-militairen die voor Vrede en Vrijheid namens de Nederlandse regering gestreden hebben in onder andere Nederlands-Indië, Korea, Libanon, voormalig Joegoslavië, Irak en Afghanistan. En bracht hun inzet Vrede in die landen? Kan Vrede van buitenaf worden afgedwongen of worden opgelegd? Wat vertel je aan de ouders, partner of kinderen als iemand zijn of haar uitzending niet overleefd? Het blijven knellende vragen.

Op vele plaatsen in de wereld zijn er immers conflicten. Kwaadaardige regimes zijn er te over. De ene groep wil de andere altijd onderdrukken en dat ten koste van enorm veel ellende voor duizenden onschuldige burgers en kinderen. Als je de angst en pijn van die mensen als militair ziet dan is niets doen geen optie.

Vrede en Vrijheid vraagt waakzaamheid ook in eigen land. Het vraagt respect voor de ander, voor de andersdenkende. Vrede en Vrijheid begint bij uzelf, bij uw naasten, in uw omgeving, in uw stad, in uw land. Het begint met het herinneren van de gevallen en slachtoffers. Van hun offer, in Nederland en in Zuidoost Azië toen gebracht en van andere missies later. Het begint met respectvol herdenken.

In het begin van deze ceremonie hebben de Wapenbroeders het Bondsvaandel in ons midden gebracht. Het is een Eer om dit vandaag te mogen doen ter na gedachtenis aan hen, die in of voor Nederlands-Indië hun leven hebben gegeven.

Moge de offers welke zij gebracht hebben ons stimuleren waakzaam te zijn en te blijven. Voor een toekomst van Vrijheid en Vrede.

'1940: het einde van een gezin', 3 generaties vertellen het verhaal van het gezin Schild. Indiëherdenking, 14 augustus 2011, Broersepark, Amstelveen

Hein Schild, eerste generatie:

Dames en heren jongens en meisjes, ik ben blij met de opkomst van hedenavond. Ik wil hier als eerste generatie samen met mijn dochter en kleindochter alle gevallen van de afgelopen oorlog herdenken. In het bijzonder mij eigen ouders en zusje die op niet natuurlijke wijze aan hun eind zijn gekomen. Ik was een buitenkamper omdat ik Indisch en Duits was. Mijn beide broers en vader werden in 1940 geïnterneerd, ik was daarvoor te jong en bleef bij mijn moeder en zusters. Mijn gezin of tenminste ons gezin, werd door de oorlog uiteen gerukt. Mijn Vader verdrinkt in 1942 met de van Imhof na een aanval van een Japanse bommenwerper, hulp van de geallieerden was hierbij, zoals we inmiddels weten niet adequaat aanwezig, alleen voor de mensen die voor de geallieerden van belang waren. Mijn Moeder en zusje Adeline werden in 1945 door extremisten om het leven gebracht. Ik was op dat moment binnen de beveiligde stadsgrenzen.

Door een toeval kwam ik aan de weet dat een gezin omgebracht was, dit bleek mijn gezin te zijn, mijn moeder en zusje.. Nadat ze uit een waterput gehaald waren heb ik ze moeten identificeren. Ik was 18 jaar. In 1946 ging ik naar Nederland, een land wat ik niet kende en waar mijn wortels niet lagen. Na het uiteenvallen van het gezin door zoveel geweld van zowel de Japanse, Nederlandse als Indische kant heb ik mijn leven weer inhoud moeten geven. Hoe heb ik dat gedaan? Door hard te werken en door te leren het verlies te accepteren. Ik heb weer een gezin opgebouwd met 3 kinderen en 6 kleinkinderen. Door mijn verantwoordelijkheid voor dit gezin te dragen heb ik uiteindelijk weer meer rust gekregen. Als enige levende op dit moment van mijn ouderlijk gezin wil ik hierbij met alle respect voor mijn ouders en zusje deze dag herdenken en in het bijzonder hun heengaan. Door dit verhaal breng ik mijn ouderlijk gezin weer tot leven en geef ze opnieuw een plaats in de tijd. ik wil het hierbij laten en het woord aan mijn dochter en kleindochter geven.

Mirjam, tweede generatie:

Hier sta ik dan. Tussen mijn vader en mijn dochter. Ik ben de brug, de verbinding. Ik ben de brug tussen overleven en leven. Waar mijn vader heeft geleerd om te overleven, heeft mijn dochter met passie en vol overgave geleerd te leven. Waar mijn vader heeft geleerd om de leegte op te vullen met een nieuw gezin, heeft mijn dochter geleerd om uit de kelk des overvloeds te drinken. Ik ben de verbinding met in mijn geschiedenis een niet opvulbare leegte en pijn en in mijn toekomst een belofte naar volheid, kinderstemmen, nieuwe geschiedenissen en passie voor het leven.

In de psychologie is er een mooie uitdrukking die ons vertelt over doorgegeven (soms niet geuite) trauma's: transgenerationale overdracht. Deze overdracht van trauma's en het gedrag wat bij die overdracht hoort, zorgt ervoor dat kinderen niet geuite emoties en pijn ervaren. Deze kinderen integreren deze overdracht als ware het hun eigen pijn of trauma's. In het ergste geval gaan zij zich hetzelfde gedragen als degene die de werkelijke pijn of trauma ervaren en geuit heeft. Zo wordt er generatie na generatie" geleerd " om zich op een bepaald wijze in het leven staande te houden. Overleven was in mijn geval zo'n overdracht, tegen de klippen op laten zien dat er niets aan de hand was, dat lijden en pijn een woord was wat vooral niet, liefst in geen enkel woordenboek voorkwam. Ik heb geleerd om net te doen alsof er niets aan de hand was. Dat heeft me lang afgesneden van mijn eigen behoeftes en mijn eigen lijden. Tijdens mijn opleiding en mijn jaren als therapeut heb ik geleerd mijn lijden en daarmee ook het lijden van anderen te omarmen, lijden als existentieel onderdeel van ons bestaan. Niet weg te denken uit onze wereld .

Doordat ik de verbinding heb kunnen maken tussen weggedrukt lijden en lijden omarmen, heb ik geleerd om beide kanten, die van mijn vader en die van mijn dochter en zoon, met compassie te aanschouwen. Soms wilde ik dat papa meer uit de kelk des overvloeds had kunnen drinken, met name de kelk die voor zijn eigen innerlijk bestemd was. Nu weet ik dat hij gedronken heeft zoveel als hij aan kon. Niet iedere maag is bestand tegen overvloed.

1940 het einde van een gezin? Ja maar tevens het begin van de strijd om voort leven en ondanks de leegte zichzelf een plek op deze wereld te veroveren. Crisis als kans en mogelijkheid, als kans voor een nieuw begin.

Dalith, derde generatie:

Deze man dat is mijn opa
Deze vrouw mijn moeder
Hun ogen vol met tranen
De herinnering
Het verlies
De verwerking
En het verder gaan.

Ik denk dat je dit nooit kunt verwerken,
Dat je gedwongen bent om verder te gaan.
Dat je verder moet.

Ik besef dat ik altijd in een land heb geleefd waar vrijheid was.
Ik kon alles doen, en er was geen gevaar.
In de armen van mijn moeder werd ik groot.
Ik kreeg warmte van mijn ouders en grootouders.
Nooit voelde ik de pijn. Zijn pijn.

Ik heb hem vaak gevraagd hoe het dan was vroeger.
Hij vertelde, ik was stil
Zijn herinnering, zijn verlies.
Hij deelde dat met mij
Hij deelt, zoals ik gewend ben.
In mijn wereld van nu, deel je dingen.
In hun wereld van toen, verzwijg je dingen.

Ik ben uit hen geboren.
Zijn genen, haar genen, ben ik.